

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 8 maart 2013, Zanderij Crailo

Aanwezig: Kees den Boer, Christophe Brochard, Ina Bultstra, Peter Coesel, Alfred van Geest, Marjolein Hoyer, Ton Joosten, Stephanie Jourdan, Matthijs Koek, Frans Kouwets, Wil Leurs, Maarten Mandos, Koos Meesters, Peter van Ruth, Bart van Tooren en Marien van Westen.

Afgemeld: Ronald Bijkerk, Marta Demarteau (heeft inmiddels een contract bij Aquon), Wim van Egmond (via Kees), Henk van der Meulen, John Mout en Henk Schulp.

Algemeen

Peter memoreert de geslaagde excursie in 2013 naar het Winkelsven en Banisveld, met de vondst van liefst 24 conjugerende sieralgsorten plus conjugerende exemplaren van het filamenteuze zygnematale groenwier *Debarya glyptosperma*.

De excursie voor dit jaar zal gericht zijn op enkele terreinen in Drenthe, onder leiding van Marien. Een van de beoogde doelen betreft een mesotrofe poel/vijver aan de rand van de bebouwde kom van Meppel waar Marien zo'n 80 soorten heeft gevonden, waaronder *Heimansia pusilla*. Een ander doel is een heideterrein met vennen bij Oud Avereest (nabij grens met Overijssel) alwaar Marien onder meer *Staurastrum pileolatum* heeft gevonden. In een eerder rondgestuurde e-mail heeft Peter als beoogde datum genoemd: zaterdag 26 april (koningsdag), maar omdat in de aansluitende week een microscopiseerdag bij de Waterdienst (Lelystad) niet tot de mogelijkheden blijkt te behoren, wordt nog uitgekeken naar een alternatieve datum (zaterdag 12 april?).

Om te vieren dat onze werkgroep dit jaar 15 jaar bestaat, is het plan opgevat om naast de excursie naar Drenthe ook nog een excursie naar de 'Schwemm' bij Walchsee, in Oostenrijk, te organiseren. Blijkens publicaties over dit moerasgebied komen hier meer dan 300 sieralgsorten voor, waaronder zeldzaamheden als *Euastrum gemmatum*, *Euastrum attenuatum* var. *splendens*, *Micrasterias furcata*, *Staurastrum sexangulare* en vele andere. De geplande periode is van woensdag 11 tot zondag 15 juni, met drie volle dagen om te monstren. De reis erheen zal waarschijnlijk met eigen auto's kunnen worden geregeld.

Zowel m.b.t. de Drenthe-excursie als de Walchsee-excursie zal Peter op korte termijn nadere mededelingen rondsturen.

Activiteiten van leden

Christophe meldt de afgelopen tijd weinig naar sieralgen te hebben gekeken (des te meer naar libellen). Nu hij sinds kort over een goede microscoop beschikt zal dit wellicht veranderen. Met de KNNV-uitgeverij heeft hij overeenstemming over de uitgave van een tweetal microwereld-fotoboeken (één over zoutwater- en één over zoetwaterorganismen).

Wil heeft een vergunning gekregen voor het natuurgebied 'Rottige Meente' (mesotrofe trilveentjes) en hoopt daar bij een volgende gelegenheid iets over te kunnen vertellen.

Voorts laat hij wat foto's zien van de Schwemm bij Walchsee waar hij vorig jaar toevallig verzeild raakte, nog onwetend van de sieralgenrijkdom aldaar. Ook het niet ver daarvandaan liggende Bergener Moos bleek trouwens als excursiegebied zeer aan te raden.

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 8 maart 2013, Zanderij Crailo

Bart heeft zich ten doel gesteld om de Waddeneilanden, door hem in 1980 al eens op sieralgen geïnspecteerd, nogmaals te bemonsteren. In 2013 stonden veel terreinen droog, hopelijk heeft hij dit jaar meer succes.

Peter van Ruth zet zijn bemonsteringen in Brabant voort. Hij heeft geen specifieke vondsten te melden.

Maarten Mandos, door Peter van Ruth in onze werkgroep geïnteresseerd geraakt, zal zich waarschijnlijk eveneens vooral op Brabant gaan richten.

Alfred is net terug uit Gambia. De sieralgenflora aldaar ervaart hij als aanzienlijk armer dan die in midden Afrika. Ook vertoont ze veel meer overeenkomsten met de Europese flora, wellicht vanwege het intensieve onderlinge verkeer van trekvogels. Vanuit Nederland vertoont Alfred foto's van *Cosmarium anisochondrum* var. *geminatum* (Kennemerduinen), *Spirotaenia parvula* (paddenpoel Ijburg), *Cosmarium speciosum* var. *simplex* (industrieterrein Westpoort) en *Closterium karnakense* (Kennemerduinen).

Marjolein is 'lekker bezig', ook met zoöplankton.

Matthijs gaat regelmatig mee met collega's van de Belgische werkgroep 'Micrasterias'. Hij wil zich blijven concentreren op het gebied rond Hoogerheide, in zuidwest Brabant.

Stephanie meldt haar propedeuse in de HBO-studie Toegepaste Biologie behaald te hebben en zal komend jaar een algologische stage bij Frans Kouwets (Waterdienst) gaan lopen.

Peter Coesel doet kort verslag van het verschijnen (vorig jaar juli) van de Europese *Staurastrum/Staurodesmus*-flora waaraan hij samen met Koos zo'n tien jaar heeft gewerkt en die in de publikatiefase nog aardig wat kopzorgen opleverde. Recentelijk heeft hij zich beziggehouden met een tweetal artikelen: een artikel, samen met Alfred, over interessante soorten uit Zambia en een artikel, samen met Marien, over enkele nieuwe soorten uit Drenthe.

Voorts doet hij een oproep aan de werkgroepleden om monsters die soorten of zygosporen bevatten die nieuw zijn voor de Lowlands flora (gefixeerd) te bewaren opdat er ten behoeve van een eventuele herdruk van de flora tekeningen van kunnen worden gemaakt.

Ten behoeve van de maandalgserie op de website desmids.nl zijn mooie, informatieve foto's (ook van eerder verschenen soorten altijd zeer welkom. Op korte termijn is Peter bijvoorbeeld geïnteresseerd in karakteristieke foto's van *Staurodesmus omearae* en *Staurastrum furcatum*.

Koos is bezig zijn zeer uitgebreide sieralgfotocollectie systematisch door te nemen en te checken op interessante soorten. Hij stuitte daarbij op foto's van een conjugerende kleine gladwand-*Cosmarium* die een waterbloei had veroorzaakt in een veedrinkbak bij Bath (Zeeland). Literatuuronderzoek leverde een sterke gelijkenis op met de door Frans Kouwets uit Frankrijk (zonder zygosporen) beschreven *Cosmarium subphaseolus*, die overigens iets grotere celafmetingen heeft en uit een ander milieu is verzameld. Koos heeft een vergelijkbare vorm ook gevonden in Zweden, Henk Schulp heeft foto's gestuurd van wellicht dezelfde soort uit een kas in diergaarde Blijdorp (ook daar een bloei veroorzakend!). Alfred zegt deze vorm te kennen vanuit het Amsterdamse Westerpark en ook voor Ton is de vorm in kwestie vertrouwd (o.a. uit een sierbassin in Groningen, eveneens met gladwandige, ovale zygosporen). Een betrouwbare identificatie lijkt alleen mogelijk met behulp van de zygospore. Daartoe zou het materiaal uit Bath nieuw moeten worden beschreven, zo mogelijk met SEM-foto's.

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 8 maart 2013, Zanderij Crailo

Koos laat ook nog foto's zien van *Cosmarium* cf *logiense*, verzameld bij de Rode Beek (Brunssummerheide). Het betreft waarschijnlijk dezelfde soort als bemonsterd op onze excursie naar De Teut, een vorm die niet echt bevredigend voldoet aan de beschrijving in de flora van West & West, dus wellicht ook nieuw beschreven kan worden. Ton zegt er al SEM-foto's van te hebben.

Kees meldt de website desmids.nl onlangs van een nieuwe lay-out te hebben voorzien. De site trekt nog altijd zo'n 7000 bezoekers per maand. Peter weet dat er inmiddels ook al in internationale publicaties aan wordt gerefereerd!

Frans deelt mee dat de Waterdienst een nieuwe SEM heeft aangeschaft met een grotere resolutie dan het oude exemplaar. Overigens moet er met beleid gebruik van worden gemaakt, want oneigenlijk gebruik kan het voortbestaan van de algologische afdeling aldaar verder onder druk zetten.

De *Cosmarium*-flora vordert gestaag. De manuscripttekst beslaat al meer dan 500 dichtbedrukte velletjes. A-4. Volgens Frans' prognose krijgt hij nog dit jaar alle soorten (zo'n 440) af. In 2015 moeten er nog wat probleemgevallen worden uitgezocht en aanvullende tekeningen worden gemaakt waarna in 2015-2016 de figuren zullen worden ge-inkt. In 2016 zou de flora dan, gecompleteerd met een determinatietabel, kunnen worden voltooid. Publicatie zal, gezien de omvang, waarschijnlijk in twee delen geschieden (één deel tekst, één deel platen). Aan de hand van een serie afbeeldingen en beschrijvingen uit de literatuur licht Frans de problemen toe die zich bij de diagnoses van veel soorten voordoen.

Ton heeft het afgelopen jaar weinig tijd aan sieralgen besteed. Naar zijn bevindingen nemen *Micrasterias jenneri*, *Xanthidium armatum* en *Cosmarium quinarium*, kenmerkende soorten voor een zuur, oligotroof, maar tevens zwak minerotroof milieu, de laatste jaren duidelijk toe. Het brongebied van de Rode Beek (bij Brunssum) is vooruitgegaan (o.a. toename van *Cosmarium caelatum*). Daarentegen zijn de naburige terreinen Schrieversheide, Aardverschuiving en Koffiepoel desmidiologisch sterk verarmd.

Marien doet kort verslag van de door hem georganiseerde voorjaarsexcursie in Drenthe. Ook deze monstertocht (met een totaal van ca 80 soorten) was zeer geslaagd. De sieralgenatlas van Drenthe is bijna klaar (op basis van bemonstering van 3 kilometerhokken per uurhok). Hij laat foto's zien van een paar bijzondere soorten, waaronder *Heimansia pusilla* (vanuit Nederland voor het laatst vermeld in 1994). Hij slaagt er voorts in van steeds meer soorten bruikbare SEM-foto's te maken en toont daar een aantal van, o.a. *Spondylosium planum* naast *Teilingia granulata*, *Cosmarium hexalobum* var. *minus*, *Cosmarium vossenbergense*, zygosporie van *Closterium pronum*, zygosporie van *Sphaerososma aubertianum* en *Cosmocladium perissum*. Aan laatstgenoemde soort zijn overigens geen poren te ontdekken van waaruit de intercellulaire draadverbindingen zouden moeten worden gevormd. Ook laat Marien nog foto's van problematische soorten zien die nadere studie behoeven, alsmede enkele voorbeelden van soorten met rotatiesymmetrie (in plaats van spiegelsymmetrie).

Ina meldt in het ven 'Tweelingen', in Twente, *Spirotaenia diplohelica* en *Cosmarium nymannianum* te hebben gevonden.

Eventuele digitale uitgave van een eigen tijdschrift dan wel nieuwsbrief

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep, 8 maart 2013, Zanderij Crailo

Marien heeft recentelijk in kleine kring de behoefte aan een eigen desmidiologisch tijdschrift geuit. Dit, om de steeds stringentere eisen van reguliere tijdschriften te omzeilen en de mogelijkheid te hebben om kosteloos Open Access publicaties uit te sturen. Het liefst zou hij een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift opzetten waarin nieuwe soorten kunnen worden beschreven. Van diverse zijden zijn echter inmiddels de nodige bezwaren aangevoerd die ook ter vergadering aan de orde komen zoals:

- * Publicaties in tijdschrift zonder status lopen gevaar niet-serieus te worden genomen en worden door Universiteit van Amsterdam (Peters' werkplek) niet als zodanig erkend.

- * Kunnen we de continuïteit (2 afleveringen per jaar) waarborgen?

- * Wie waarborgt de wetenschappelijke kwaliteit en wie gaat de redactie voeren (gaat heel veel tijd in zitten).

Wel blijkt er duidelijk behoefte aan een platform voor interessante waarnemingen. Het vastleggen hiervan in een digitale nieuwsbrief kan wel degelijk relevante wetenschappelijke informatie opleveren waaraan eventueel door anderen gerefereerd kan worden. Ter wille van de toegankelijkheid hiervan voor buitenlanders zou het wel een Engelstalige nieuwsbrief dienen te worden. Ook voor zo'n nieuwsbrief ("Desmidiological Notes"?) is echter een redactie nodig. Marien en Chris blijken bereid een en ander te gaan coördineren.

Rondvraag

Chris is geïnteresseerd in mooie foto's van zoöplankton (vooral van afwijkende vormen).

Wil maakt de aanwezigen attent op een door hem aangemaakte facebook-pagina voor fytoplankton waarop vragen kunnen worden gepost.